

2002. május 6-án szakadó esőben végeztünk helyszíni szemlét, ahol megállapítottuk, hogy a Fekete-halom nevű kurgántól nem messze lévő lelőhely egy egykori vízfolyás K-i partján emelkedő dombon található. A dombot kb. egy 20×20 m-es területen bolygatták: földet termeltek ki kb. 2 m mélységig. Az illegális bányászás miatt kialakult gödör É-i falában egy bolygatott csontváz maradványai látszottak, és két-három másik – talán újabb sírokra utaló – beásás nyomát is megfigyeltük az É-i és a K-i falon.

Két sírt mentettünk meg, melyek – tájolásuk és leleteik alapján – egyértelműen honfoglalás korinak határozhatóak meg. A dombon tehát – minden valószínűség szerint – egy eddig nem ismert honfoglalás kori temető található.

Július 22. és augusztus 20. között leletmentést végeztem a lelőhelyen a helyi önkormányzat, a szegedi tudományegyetem és a Magyar Nemzeti Múzeum anyagi hozzájárulásával.

A feltárás során újabb 18 sír került elő. Ebből feltételezhetően hetet tarthatunk honfoglalás korinak. Ezek mindössze 20–30 cm mélyen voltak, jelentős részben elszántották őket. Melléklet csupán a 3. és a 10. sírban volt, mindkettőben tegezmaradványok, az utóbbiban nyílcsúcs és állatfejes karperec, az előbbiben a vállon vasbalta. E sírok a domb legmagasabb részén voltak, s itt számos sír semmisülhetett meg. Az 1. és 2. sír közelében a homokbányában egy nyitott végű bronz karperecet leltünk, ami feltehetően egy elbányászott női sírra vall. A 9–13. sír É-D-i irányú sort alkot. Feltehető, hogy innen K-re már épebben megőrződött temetkezések vannak. A melléklet nélküli 12. sírt K-i tájolóással, hasra fektetve, zsugorítva tették a sírgödörbe. Elvileg szkíta kori is lehet, csupán az említett sorba való illeszkedése miatt véljük 10. századnak.

A többi sír szkíta kori, részben zsugorított vázas, részben hamvasztásos. A szinte teljesen elszántott, É-i tájolású 5. sír kora egyértelműen nem állapítható meg, de irányítása, valószínű zsugorított volta és a temetőn belüli elhelyezkedése alapján minden bizonnyal szkíta korinak vélhető. A szkíta sírok rítusa és tájolása is különböző.

Munkatársak: dr. Anders Alexandra, Sebők Katalin (ELTE Régészettudományi Intézet), Bényei Zsolt (informatikus, Déry Múzeum), Szabó László (régész, Déry Múzeum).

DANI JÁNOS – FODOR ISTVÁN

120. Harta határa

(Bács-Kiskun megye) Ő, Sza

Az 51-es főút Solt–Harta–Dunapataj közötti nyomvonalának régészeti terepbejárásán az alábbi lelőhelyeket regisztráltuk.

1. *lelőhely*: A 89,500 és a 89,800 km-szelvényekben, a jelenlegi úttal párhuzamos egykori vízállás Ny-i és K-i partján. Hosszan elnyúló sávban szarmata és őskori edénytöredékeket, kőpengéket és kővésőt gyűjtöttünk.

A lelőhely D-i széle jól körülhatárolható, az É-i szélét a kukoricás miatt nem lehetett megállapítani.

2. *lelőhely*: Az Erdélyi-tanya romja után jól látható, szántott területen, a tanyaromtól mintegy 150 m-re találtuk a hosszan elnyúló lelőhelyet. Zömében őskori, szórványosan szarmata edénytöredékeket, és néhány őrlőkődarabot találtunk. A szántásban néhol hamus, égett foltokat lehetett látni állatcsontokkal, cseréptöredékekkel, paticsdarabokkal.

3. *lelőhely*: A Vejtei-csárdától ÉK-re egy DNy–ÉK irányban elnyúló földhátan, kb. 30×30 méteres területen őskori edénytöredékeket gyűjtöttünk.

4. *lelőhely*: A 96,600–700 km-nél egy mély fekvésű területből kiemelkedő dombon, kb. 50×30 méteres szakaszon szarmata edénytöredékeket gyűjtöttünk. A lelőhely valószínűleg a kerítéssel elzárt gyümölcsös irányában folytatódik.

5. *lelőhely*: A gátórház mögötti területen, a 95,800–96 km körül, egy hosszan elnyúló földhátan nagy területről kevés őskori leletanyagot gyűjtöttünk.

V. SZÉKELY GYÖRGY – SOMOGYVÁRI ÁGNES

121. Harta, 4. számú lelőhely

(Bács-Kiskun megye) Sza

Az 51-es út nyomvonal-módosítási munkáit megelőző régészeti feltárást végeztünk 2002. október 24. és november 23. között. Elvégeztük a 96–97 kilométerszelvényekben eső szarmata település feltárható részének (1700 m²) mentését. Ennek során 5 ház, 11 kemence, 144 gödör és 28 (nem a házakhoz tartozó) cölöplyuk vált ismertté. Az általában igen mély objektumokból rendkívül sok leletanyag került elő, köztük feltűnően nagy mennyiségben kerámiatöredék, fémolvaszték, kavics, kagyló, továbbá néhány bronzékszer és egy római pénz. A kerámiaanyag érdekessége, hogy a „klasszikus” szarmata edénytöredékek mellett szinte minden objektumban számos olyan perem- és oldaltöredék is volt, melynek anyaga, formája leginkább a késő Árpád-kori fazekastermékekhez hasonlít. Az egyik gödörben melléklet nélküli csontvázat találtunk.

Munkatárs: Sultis László restaurátor (Baja, TIM).

WICKER ERIKA

122. Hegyeshalom, Újtag

(Győr-Moson-Sopron megye) Á

2002. június 17. és július 1. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen, a II. Kavicsbánya ÉK-i bővítési területén.

A korábbi (március 6., 8.) terepbejárás adataink szerint a területen egy 12–13. századi, Árpád-kori falu feküdt, aminek nagy része évekkorábbi bányaművelés során megsemmisült. Most arra a kérdésre kerestük a választ, vajon meg tudjuk-e fogni a falu szélét, illetve van-e a faluszélnek valami karakterisztikus nyoma, ami határozottan lezárja a középkori települést.